OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

LAUSUNTO

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
EU-oikeus ja tietosuoja
Erityisasiantuntija Anu Polojärvi

4.11.2025

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 146/2025 vp)

Hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 146/2025 vp). Oikeusministeriö on antanut esityksestä lausunnon sen valmisteluvaiheessa. Lausunnossa esitysluonnosta on arvioitu henkilötietojen käsittelyä ja tiedonsaantioikeuksia koskevan sääntelyn osalta ja kiinnitetty huomiota tarpeeseen täsmentää ehdotettua sääntelyä ja sen perusteluita sekä tarkistaa ja täydentää vaikutusarviointeja ja säätämisjärjestysperusteluita. Jatkovalmistelussa on osin huomioitu oikeusministeriön sääntelyn selkeyteen, täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen kohdistuneet huomiot ja täydennetty perusteluita.

Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin edelleen huomiota ehdotettavan henkilötietojen käsittelyä ja tiedonsaantioikeuksia koskevan sääntelyn selkeyteen, täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen. Lausuttavana olevassa esityksessä ehdotetaan laajennuksia kotoutumislain 9 luvussa säädettyihin käsiteltäviin tietoihin, tietojärjestelmän käyttöoikeuksiin ja erinäisiin tiedonsaantioikeuksiin. Arvioidessaan 1.1.2025 voimaan tullutta kotoutumisen edistämisestä annettua lakia (681/2023, kotoutumislaki) koskevaa hallituksen esitystä (HE 208/2022 vp) perustuslakivaliokunta edellytti, että hallintovaliokunta arvioi mahdollisuuksia sekä kaventaa käsiteltävien henkilötietojen alaa että tiedonsaantioikeuksia ja täsmentää ehdotettua sääntelyä varsinkin siltä osin kuin on kysymys lakiehdotuksen 73 §:n perusteella käsiteltävistä tiedoista (PeVL 92/2022 vp, kappale 26).

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Meritullinkatu 10 00170 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Käsittelyn oikeusperuste

Esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa oikeusministeriö kiinnitti huomiota siihen, että säännöskohtaisista perusteluista tulisi käydä selkeästi ilmi, miltä osin EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 kansallista liikkumavaraa käytetään ja mihin tietosuoja-asetuksen artiklaan liikkumavaran käyttö perustuu, ja miksi ehdotettu sääntely olisi oikeasuhteista, yleisen edun mukaista ja välttämätöntä. Jatkovalmistelussa esityksen säätämisjärjestysperusteluissa on lyhyesti todettu, että ehdotettavat tiedonsaantioikeuksia koskevat säännökset perustuisivat viranomaisen lakisääteiseen velvoitteeseen (tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta).

Oikeusministeriö kiinnittää tältä osin vielä huomiota siihen, että osassa ehdotettavista tiedonsaantioikeussäännöksistä tehtävät, joiden hoitamiseksi tiedonsaantioikeutta ehdotetaan, eivät näyttäisi muodostavan riittävän selvää laillista velvoitetta sen edellyttämän henkilötietojen käsittelyn suhteen (ks. käsittelyn oikeusperusteiden arvioinnista tietosuojatyöryhmän WP 29:n lausunto 6/2014). Näin näyttäisi olevan ainakin elinvoimakeskukselle 92 §:n 2 momentissa ja Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskukselle 92 a §:ssä ehdotettujen tiedonsaantioikeuksien osalta, sillä niissä tiedonsaantioikeus perustuisi kotoutumislain 55 ja 56 §:ssä yleisellä tasolla säädettyihin tehtäviin. Sen sijaan ainakin kotoutumislaissa tarkoitettujen tehtävien seurantaa tai tiedolla johtamista varten tapahtuva henkilötietojen käsittely voisi perustua yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan (yleisen edun mukainen tehtävä tai julkisen vallan käyttäminen), kuten on tuotu esiin kotoutumislakia koskevan hallituksen esityksen (HE 208/2022 vp, s. 327) perusteluissa. Myöskään 72 §:ssä ehdotettavan kiintiöpakolaisia koskevan laajennuksen osalta esityksessä ei ole arvioitu käsittelyn oikeusperustetta, vaikka esityksen säännöskohtaisia perusteluja on täydennetty käsiteltävän tietosisällön osalta. Käsittelyn oikeusperusteen määrittelemisellä on merkitystä, sillä se vaikuttaa rekisteröidyn käytettävissä oleviin oikeuksiin.

Käyttöoikeuksien rajaaminen

Oikeusministeriö kiinnittää edelleen huomiota esityksessä hyvinvointialueen palveluksessa oleville henkilöille ehdotettavan käyttöoikeuden väljyyteen. Esityksessä muutettavaksi ehdotettavan 80 §:n mukaan hyvinvointialueen palveluksessa olevalle henkilölle voitaisiin jatkossa myöntää käyttöoikeus asiakastietojärjestelmään, jos henkilö osallistuu 3 luvussa tarkoitettuun alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevan palvelun tarjoamiseen, 4 luvussa tarkoitettuun kuntaan ohjaamiseen taikka muihin tässä laissa erikseen säädettyihin tehtäviin. Säännöskohtaisissa perusteluissa on tuotu

esiin (s. 17), että esimerkiksi kuntaan ohjaamisessa tapahtuva hyvinvointialueen kuuleminen (43 §:n 3 mom.) voitaisiin myös toteuttaa asiakastietojärjestelmää käyttäen, jolloin hyvinvointialue tarvitsisi käyttöoikeuden siihenkin tarkoitukseen. Perustelujen mukaan asiakastietojärjestelmää voidaan jatkossa käyttää muihinkin tarkoituksiin, joten ei ole tarkoituksenmukaista rajata hyvinvointialueen käyttöoikeutta liian tiukasti, vaan esitetään, että käyttöoikeus voitaisiin myöntää myös muihin tämän lain mukaisiin tehtäviin.

Oikeusministeriö katsoo, että huomioiden em. perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 92/2022 vp, kappale 24–26) ehdotettua säännöstä tulisi täsmentää rajaamalla tehtäviä, joiden hoitamista varten käyttöoikeus voitaisiin myöntää, sillä hyvin väljästi muotoiltu ja jopa mahdolliset tulevat käyttöoikeustarpeet huomioiva käyttöoikeussääntely menettäisi merkitystään henkilötietojen käsittelyn suojatoimena (ks. myös HaVM 45/2022 vp, s. 13–14).

Tiedonsaantisäännösten täsmällisyys ja tarkkarajaisuus

Oikeusministeriö kiinnittää edelleen huomiota kotoutumislain 83 §:n 2 momenttiin, 86 §:n 4 momenttiin, 92 §:n 2 momenttiin, 92 a §:ään, 92 b §:ään ja 94 §:ään ehdotettavien säännösten täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen.

Kuntaan ohjaamiseen liittyvä tiedonsaanti

Kotoutumislain 83 §:ssä säädetään kuntaan ohjaamisen alueellisesta tiedonsaannista. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös elinvoimakeskuksilla olisi oikeus saada 42–44 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot kotoutumislain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä muulta kuin Ahvenanmaan maakunnan kunnalta, hyvinvointialueelta, toiselta elinvoimakeskukselta, Maahanmuuttovirastolta, vastaanottokeskukselta sekä järjestelykeskukselta. Säännöskohtaisissa perusteluissa ehdotettua säännöstä on arvioitu yksinomaan 2 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perheenjäsenten 43 §:ssä säädetyn kuntaan ohjaamisen kannalta ja elinvoimakeskusten tiedonsaantioikeutena kunnilta ja hyvinvointialueilta. Muutettavaksi ehdotettavan momentin sanamuodon perusteella elinvoimaviranomaisille ehdotettaisiin siten laajempaa tiedonsaantioikeutta kuin mitä perustelujen nojalla vaikuttaisi olevan tarpeen.

Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että 83 §:n 2 momenttiin elinvoimakeskuksille ehdotettu tiedonsaantioikeus vaikuttaisi olevan myös päällekkäinen pykälän 1 momentissa säädetyn Maahanmuuttoviraston ja vastaanottokeskuksen

tiedonluovutusvelvollisuuden kanssa. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että kaksinkertainen sääntely johtaa raskaaseen sääntelyrakenteeseen ja on omiaan synnyttämään tulkintaongelmia (PeVL 71/2014 vp, s. 3/I). Ehdotettavan tiedonsaantioikeuden sisällön epäselvyyden ja säännösten päällekkäisyyden välttämiseksi oikeusministeriö katsoo, että olisi selkeämpää säätää elinvoimakeskusten tiedonsaantioikeudesta erikseen rajoittuen esityksen perusteluissa mainittuihin tarkoituksiin ja henkilöryhmiin.

Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että sovellettavaan sääntelyyn liittyviä tulkintaongelmia voi liittyä myös esityksessä ehdotettavaan kotoutumislain 92 §:n 2 momenttiin elinvoimakeskuksen muusta tiedonsaantioikeudesta, jossa mahdollistettaisiin elinvoimakeskuksille oikeus saada toiselta elinvoimakeskukselta ja Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskukselta välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta tai ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitetussa pakolaiskiintiössä Suomeen otettavasta henkilöstä kotoutumislain 55 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi. Kotoutumislain 55 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan elinvoimakeskuksen vastuulla ovat 41 §:ssä tarkoitetun 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kuntaan ohjaamisen alueellisen strategian laatiminen ja toimeenpano sekä muut 4 luvussa säädetyt kuntaan ohjaamisen tehtävät. Ehdotettava säännös vaikuttaa siten osin päällekkäiseltä 83 §:n 2 momenttiin ehdotettavan tiedonsaantioikeuden kanssa.

Kotoutumislain 55 §:ssä säädetään yleisellä tasolla elinvoimakeskuksen kotoutumislain mukaisista tehtävistä. Koska tiedonsaantioikeus ehdotetaan sidottavaksi elinvoimakeskusten kaikkien kotoutumislain 55 §:n mukaisten tehtävien hoitamiseen, tarkoitukset, joiden kannalta tietojen välttämättömyyttä tulisi arvioida (ks. esim. PeVL 15/2018 vp, s. 43), jäävät ehdotettavassa 92 §:n 2 momentissa lisäksi verrattain avoimiksi. Tulkinnanvaraisuutta lisää se, että ehdotettava tiedonsaantioikeus on sidottu maahanmuuttajaa tai ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitetussa pakolaiskiintiössä Suomeen otettavaa henkilöä koskeviin tietoihin, kun 55 §:ssä ja 83 §:ssä on viitattu 2 §:n sääntelyyn lain soveltamisalasta. Esityksen perusteluista ei myöskään käy ilmi, onko valmistelussa arvioitu, onko muuta kotoutumislain sääntelyä tarpeen täydentää pakolaiskiintiössä Suomeen otettavan henkilön osalta, tai johtaako uuden määritelmän käyttäminen mahdollisesti vastakohtaispäätelmiin voimassa olevan sääntelyn soveltamisesta.

Oikeusministeriö katsoo edelleen, että tulisi arvioida, olisiko elinvoimakeskusten tiedonsaantioikeuksista mahdollista säätää täsmällisemmin esimerkiksi alaikäisiä tai korvauksien käsittelyä koskevien tiedonsaantioikeussäännösten yhteydessä sitoen ne

varsinaisiin tehtäviä koskeviin säännöksiin, kuten on mahdollisesti ollut tarkoitus 83 §:ään ehdotetun kuntaan ohjaamista koskevan tiedonsaantioikeuden osalta.

Vastaavat huomiot käyttötarkoitusten väljyydestä ja säännöksen soveltamisalan tulkinnanvaraisuudesta voidaan tehdä myös esitysluonnoksessa kotoutumislain 92 a §:ään ehdotettavan Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen tiedonsaantioikeuden osalta. Myös ehdotettavan säännöksen ja sen perusteluiden välillä näyttäisi olevan epätarkkuutta, sillä säännöskohtaisissa perusteluissa esitetty henkilöjoukko poikkeaa säännöksessä viitatuista ja perusteluissa esitetty kuvaus keskuksen kotoutumislain mukaisista tehtävistä vaikuttaisi poikkeavan lain 56 §:ssä säädetystä.

Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että säätämisjärjestysperusteluissa (s. 25) esitetty rajaus toimeentulotukea tai kotihoidon tukea koskeviin tietoihin ei käy ilmi ehdotetun 92 a §:n sanamuodosta. Perustuslakivaliokunnan mielestä arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa edelleen syytä arvioida myös aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta (PeVL 14/2018 vp, s. 5–6). Perustuslakivaliokunta on painottanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia. Arkaluonteisten tietojen käsittely on rajattava täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään ja sääntelyn on oltava tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa yksityiskohtaista ja kattavaa (PeVL 65/2018 vp, s. 45, PeVL 15/2018 vp, s. 40 ja PeVL 4/2021 vp, kappale 9). Oikeusministeriö katsoo, että perusteluissa esitetty rajaus tulisi kirjata näkyviin myös pykälän sanamuotoon, kuten on tehty esimerkiksi kotoutumislain 84 §:ssä säädetyssä kunnan tiedonsaantioikeudessa Kansaneläkelaitokselta. Lain soveltajan kannalta olisi ollut perusteltua myös kirjoittaa esityksen perusteluissa auki, mihin kotoutumislain säännöksiin Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen oikeus käsitellä toimeentulotukea tai kotihoidon tukea koskevia tietoja kotoutumisen edistämisen seurantaa ja arviointia varten perustuisi.

Oikeusministeriö toteaa, että säätämisjärjestysperusteluissa (s. 24) viitattu laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (784/2021) on kumottu lailla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023).

Kotoutumiskoulutuksen kielitaidon päättötestausta koskeva tiedonsaantioikeus

Esityksen säätämisjärjestysperusteluiden mukaan 86, 92 b ja 94 §:ään esitetyt muutokset liittyvät kotoutumiskoulutuksen kielitaidon päättötestaukseen liittyvään henkilötietojen käsittelyyn ja luovuttamiseen. Esityksessä ehdotetaan kotoutumislain 86 §:n 4 momenttiin

lisättäväksi kunnan, hyvinvointialueen ja työvoimaviranomaisen oikeus saada Opetushallitukselta ja Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskukselta 22 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman tarkistamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajista, joille on laadittu kotoutumissuunnitelma. Myös kotoutumislain 94 §:ään ehdotetaan lisättäväksi palveluntuottajan kotoutumista edistävien palveluiden tuottamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus Opetushallitukselta ja Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskukselta.

Oikeusministeriö kiinnitti esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa huomiota siihen, että muutettavaksi ehdotettavan 86 §:n 4 momentin säännöksen ja sen perusteluiden nojalla jää epäselväksi, mitkä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen tiedot olisivat välttämättömiä kotoutumissuunnitelman tarkistamiseksi, jos tiedot saataisiin Opetushallitukselta. Vastaava huomio koski myös esitysluonnoksessa muutettavaksi ehdotettavaa kotoutumislain 94 §:ää palveluntuottajien tiedonsaantioikeudesta.

Esityksen säännöskohtaisia perusteluita on jatkovalmistelussa täsmennetty seuraavasti (s. 19): ”Pykälän 4 momenttiin esitetään lisättävän Opetushallitus sekä [Työllisyys-,] kehittämis- ja hallintokeskus, joilta kunta, työvoimaviranomainen tai hyvinvointialue voisi tarvita tietoa erityisesti kotoutumiskoulutuksen kielitaidon päättötestauksen tuloksesta esimerkiksi päivittäessään kotoutumissuunnitelmaa. Käytännössä tarkoituksena on, että kielitaidon päättötestauksen tulokset olisivat saatavilla työvoimaviranomaisen käyttämässä asiakastietojärjestelmässä, jonne ne saataisiin rajapintaratkaisuja hyödyntäen Opetushallitukselta tai Opetushallituksen hankkiman palvelualustan palveluntuottajalta taikka jonne ne kirjaisi palveluntuottaja. Tällöin kunta, työvoimaviranomainen tai hyvinvointialue saisi päättötestauksen tulosta koskevat tiedot lähtökohtaisesti [Työllisyys-,] kehittämis- ja hallintokeskukselta, joka vastaa työvoimapalvelujen valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden ylläpidosta.”

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) 123 §:n 4 momentin mukaan Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus tai työvoimaviranomainen omien asiakkaidensa osalta vastaa tietojen luovuttamisesta valtakunnallisesta tietovarannosta niille tahoille, joille on laissa säädetty oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tietoja työvoimapalvelujen asiakkaista. Ehdotettavassa tiedonsaantioikeussäännöksessä ei kuitenkaan säädettäisi oikeudesta saada tietoja työvoimapalvelujen asiakkaista.

Perusteluista ei myöskään käy ilmi, mihin sääntelyyn perusteluissa esitetty kielitaidon päättötestauksen tulosten kirjaaminen valtakunnalliseen asiakastietojärjestelmään

perustuisi. Toisaalta esityksessä ehdotettavan 92 a §:n säännöskohtaisissa perusteluissa kuvataan (s. 20): ”Tiedonsaantioikeus koskee muun muassa tietoja, jotka ovat välttämättömiä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskukselle tässä laissa säädettyjen kotoutumista edistävien palveluiden toimeenpanoon, seurantaan ja arviointiin sekä tietojärjestelmän rekisterinpitoon liittyvien tehtävien hoitamiseksi, ml. esimerkiksi kotoutumiskoulutuksen kielitaidon päättötestauksen ja kuntaan ohjaamisen osalta. Tiedonsaantioikeus mahdollistaisi näiden tietojen tietoturvallisen käsittelyn kotoutumisen valtakunnallisessa tietojärjestelmässä.” Esityksessä muutettavaksi ehdotettavan 94 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 20) puolestaan todetaan: ”Lähtökohtaisesti palveluntuottaja saisi päättötestauksen tulosta koskevat tiedot [Työllisyys-,] kehittämis- ja hallintokeskukselta, joka vastaa valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden ylläpidosta.”

Oikeusministeriö katsoo, että perustelujen nojalla jää epäselväksi, mihin järjestelmään Opetushallitukselta saatavat tiedot kielitaidon päättötestauksesta on tarkoitus tallentaa, mihin sääntelyyn tämä perustuisi ja mihin tiedonsaantioikeuden on tarkoitettu kohdistuvan esityksessä muutettavaksi ehdotetuissa 86 §:n 4 momentissa ja 94 §:ssä. Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että voimassa olevan kotoutumislain 73 ja 76 §:n nojalla kunnan on tallennettava 22 §:ssä tarkoitetun suunnitelman tarkistuksen yhteydessä mm. tiedot kielitaidon päättötestauksesta kotoutumisen valtakunnalliseen tietovarantoon.

Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että muutettavaksi ehdotettavan 86 §:n 4 momentissa tiedonsaantioikeus on sidottu kotoutumislain 22 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman tarkistamiseen, mutta säännöskohtaisissa perusteluissa tiedonsaantioikeus ulotettaisiin myös seurannan ja tiedolla johtamisen tarpeisiin (s.19). Lisäksi säätämisjärjestysperusteluissa (s. 24) tiedonsaantioikeus on ulotettu vastoin ehdotetun säännöksen sanamuotoa koskemaan myös kotoutumislain 20 §:ssä säädettyä kotoutumissuunnitelman laatimista. Oikeusministeriö toteaa, että tarkoitusten, joiden toteuttamiseksi tiedonsaantioikeus säädetään, tulee käydä ilmi säännöksen sanamuodosta.

Oikeusministeriö totesi esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa, että jatkovalmistelussa tulisi vielä arvioida kielitaidon päättötestauksen tuloksen ja mahdollisesti muiden kielitaidon päättötestauksen osalta tarvittavien tietojen lisäämistä suoraan 94 §:n tietosisältöön, sillä voimassa olevassa säännöksessä säädetään jo nykyisellään esimerkiksi kielitaidon lähtötason testauksen tuloksesta. Esityksen säännöskohtaiset perustelut (s. 20) ja säätämisjärjestysperustelut (s. 22 ja 26) näyttäisivät edelleen puoltavan kielitaidon

päättötestaustiedon lisäämistä pykälän nimenomaiseen luetteloon, sillä niissä viitataan tarpeellisiin tietoihin, jotka on lueteltu täsmällisesti tai tyhjentävästi säännöksessä.

Lisäksi esityksessä 94 §:ää ehdotetaan muutettavaksi lisäämällä säännökseen kotoutuja-asiakkaan lisäksi maahanmuuttaja. Toisaalta 92 b §:ssä ehdotettava Opetushallituksen tiedonsaantioikeus on sidottu maahanmuuttajaan, vaikka tiedonsaantioikeus perustuu Opetushallituksen 26 §:n mukaisiin tehtäviin kotoutuja-asiakkaalle tarjottavan kotoutumiskoulutuksen sisällöstä. Oikeusministeriö kiinnittää vielä huomiota tarpeeseen täsmentää kotoutumislain 5 §:n 4 ja 5 kohdassa määriteltyjen maahanmuuttajan ja kotoutuja-asiakkaan käsitteiden käyttöä esityksessä ehdotettavassa 92 b §:ssä ja 94 §:ssä huomioiden käsitteiden sisältö. Kotoutumislakia koskevan hallituksen esityksen (HE 208/2022 vp, s. 181) säännöskohtaisten perustelujen mukaan kotoutuja-asiakkaan käsitteen tarkoitus on selkeyttää sitä, mitkä palvelut ovat kotoutuja-asiakkaille, eivät kaikille maahanmuuttajille.

Ahvenanmaan viranomaisia koskevat tiedonvaihtosäännökset kuntaan ohjaamisessa
Jatkovalmistelussa esitystä on muutettu siten, että voimassa olevan kotoutumislain 83 §:n 2 momentin sijaan Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvan kunnan ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen kotoutumislain 43 §:ssä säädetyn kuntaan ohjaamista koskevan tehtävän hoitamiseksi säädetystä tiedonsaantioikeudesta säädettäisiin uudessa kotoutumislain 83 §:n 3 momentissa. Nykytilasta poiketen uudessa säännöksessä ei enää säädettäisi Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvan kunnan ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen velvollisuudesta luovuttaa tietoja keskenään tai muille kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluville kunnille. Samalla luovuttaisiin myös Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvien kuntien ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen tiedonsaantioikeudesta muilta kunnilta.

Esitettävää muutosta on perusteltu säännöskohtaisissa perusteluissa seuraavasti (s. 17): ”Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla valtakunnan lainsäädännössä ei voida säätää tehtäviä Ahvenanmaan maakunnan viranomaisille sellaisissa asioissa, joissa lainsäädäntövalta kuuluu maakunnalle taikka maakunnan kunnille muita kuin myös valtakunnan kunnille säädettyjä tehtäviä. Valtakunnan lailla ei voida myöskään säätää Ahvenanmaan maakunnan toimijoiden välisistä velvoitteista. Näin ollen Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle tai Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalle kunnalle ei voida valtakunnan lainsäädännössä säätää velvollisuutta luovuttaa tietoja toisilleen tai valtakunnan viranomaisille maksutta ja salassapitosäännösten estämättä.

Valtakunnan lain sijaan näistä tiedonsaantioikeuksista tulisi säätää Ahvenanmaan maakunnan lainsäädännössä.”

Oikeusministeriö kiinnittää tältä osin huomiota siihen, että hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2022 vp, s. 234–235) kuntaan ohjaamisen on arvioitu sisältyvän valtakunnan lainsäädäntövaltaan: ”Pakolaisten vastaanottaminen Suomeen ja kuntaan ohjaamiseen liittyvät asiat ovat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 2 ja 26 kohdan nojalla, jotka koskevat oikeutta oleskella maassa ja ulkomaalaislainsäädäntöä, valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia. Sen vuoksi nämä asiat ovat itsehallintolain 30 §:n nojalla myös Ahvenanmaalla valtakunnan viranomaisille kuuluvia tehtäviä. Asiaa on kuvattu tarkemmin hallituksen esityksen HE 100/2014 vp perusteluissa.”

Ahvenanmaan julkisuuslain (Offentlighetslag (2021:79) för Åland) 3 §:n mukaan viranomainen soveltaa valtakunnan lainsäädäntöä asiakirjojen salassapidosta ja julkisuudesta suorittaessaan hallintotehtäviä, jotka kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövallan piiriin. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 4 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan viranomaisilla tarkoitetaan tässä laissa Ahvenanmaan maakunnan viranomaisia niiden huolehtiessa valtakunnan viranomaisille kuuluvista tehtävistä maakunnassa. Tätä taustaa vasten ehdotettu muutos vaikuttaa perusteettomalta. Tällöin tulisi vielä arvioida, liittyisivätkö ja miltä osin voimassa olevan kotoutumislain 90 §:n 3 momentin tai esitysluonnoksessa lain 92 a §:ään ehdotettu tiedonsaantioikeus kuntaan ohjaamiseen vai Ahvenanmaan maakunnan toimivaltaan kuuluviin pääasiallisiin kotoutumistoimiin (maakuntalaki kotoutumisen edistämisestä, Ålands författningssamling 2012:74). Toisaalta, jos kuntaan ohjaaminen ei enää kuuluisi valtakunnan lainsäädäntövaltaan, tulisi tiedonsaantia- ja luovuttamista koskevan sääntelyn lisäksi arvioida mm. myös voimassa olevan kotoutumislain 42 ja 43 §:n sääntelyä.